

قدرت فیلم

| هاوارد سویر |

| خشایار قشقای |

THE POWER OF FILM

| Howard Suber |

| Khashayar Ghashghaee |

| قدرت فیلم |

| هاوارد سویر |

| ترجمه خشایار قشقایی |

| ویراستار: سارا شجاعی |

| نمونه خوان: فریدالدین سلیمانی |

| مدیر هنری و طراح گرافیک: سیاوش نصاعدیان |

| مدیر تولید: مصطفی شریفی |

| چاپ اول | ۱۳۹۹ تهران | ۱۰۰۰ نسخه |

| شابک: ۳-۲۵-۶۸۶۳-۶۲۲-۹۷۸ |

انتشر بیگول | Bidgol Publishing co. |

فروشگاه | تهران | خیابان انقلاب | بین ۱۲ فروردین و فخر رازی | پلاک ۱۳۷۴ |

تلفن انبشارت: ۲۸۴۲۱۷۱۷ | تلفن فروشگاه: ۶۶۹۶۳۶۱۷ |

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است |

| bidgolphublishing.com |

| فهرست |

۱۹	مقدمه
۲۳	پیشگفتار
۲۵	فیلم‌هایی که این کتاب درباره آنهاست
۳۵	ایزار
۳۶	اتفاق
۳۷	اتمام و بازگشت
۳۸	اجتماع
۴۰	احترام
۴۱	احساسات
۴۷	احساساتیگری
۴۸	اخلاقیات
۵۰	ارزش
۵۱	آرزو
۵۳	ارسطوپرستی
۵۶	آرمان
۵۷	آزمون
۵۹	اسلحه

۶۱	آشکارسازی
۶۲	آشوب
۶۳	اصالت
۶۴	اصالت فرد، مذهب
۶۶	اصول
۶۷	آغازها و پایان‌ها
۶۸	اغوا
۶۹	اقتباس
۷۰	اکسپرسیونیسم
۷۱	الفیه و شلفیه
۷۲	اما
۷۳	امداد غیبی
۷۴	آنتاگونیست
۷۶	انتخاب
۷۷	انتقام
۸۰	انکار نفس
۸۲	انگیزه
۸۴	ایده
۸۶	بازی کردن جدی
۸۷	بازیگری
۹۰	بافت بی‌درز
۹۲	بامزه
۹۳	بلوغ، فیلم
۹۴	بُن‌مایه
۹۶	بی‌رحمی
۹۸	بی‌میلی
۱۰۰	پایان خوش

۱۰۴	پرده
۱۰۶	پردهٔ اول
۱۰۸	پردهٔ دوم
۱۱۰	پردهٔ سوم
۱۱۱	پرده برداری
۱۱۲	پرسونا
۱۱۳	پروپاگاندا
۱۱۴	پس زدن
۱۱۵	پویانمایی
۱۱۷	پیگمالیون
۱۱۸	پیرنگ
۱۲۰	پیروزی پیروسی (پیروزی پرتلفات)
۱۲۲	پیش آگهی
۱۲۳	پیش بینی
۱۲۵	پیشینه
۱۲۷	تاریخی، فیلم
۱۲۹	تبعید
۱۳۰	تبهکار
۱۳۴	تخطی
۱۳۵	تراژدی
۱۳۹	ترجم
۱۴۰	ترس
۱۴۱	ترسناک، فیلم
۱۴۴	تصادف
۱۴۶	تصمیم
۱۴۷	تعارض
۱۴۹	تعارض درونی

۱۵۱	تعالی
۱۵۲	تعقیب و گریز
۱۵۳	تعلیق
۱۵۴	تعلیق ناباوری
۱۵۵	تعهد
۱۵۶	تغییر
۱۵۹	تک تعارض
۱۶۰	تکرار
۱۶۳	تک قهرمان
۱۶۴	تلافی
۱۶۵	تلویزیون مقابل سینما
۱۶۶	تله
۱۶۷	تناقض
۱۶۹	توطئه
۱۷۱	تیم ها و زوج ها
۱۷۳	جامعه
۱۷۴	جانور فیک
۱۷۵	جریان
۱۷۶	جزئیات
۱۷۷	جنگی، فیلم
۱۷۸	جوک
۱۸۰	چند آمیزی
۱۸۲	چیزی را که مخاطبان می خواهند بهشان بده
۱۸۳	حال و هوا
۱۸۴	حماسی، فیلم
۱۸۶	خانواده
۱۸۸	خدا
۱۸۹	خرد

۱۹۰	خرده پیرنگ
۱۹۱	خسران
۱۹۴	خشونت
۱۹۶	خصلت ها و قابلیت ها
۱۹۷	خل و چل مآب
۱۹۸	خنده
۱۹۹	خواب و خیز
۲۰۰	خود خواهی
۲۰۱	خودکشی
۲۰۳	خوگیری
۲۰۴	خویشنداری
۲۰۶	خیانت
۲۰۸	داستان
۲۱۰	دانش
۲۱۲	دخل و تصرف
۲۱۴	درد
۲۱۵	دگرگون شدن
۲۱۶	دوگانگی
۲۱۸	دیوار چهارم
۲۲۰	رابطه
۲۲۱	راست گو
۲۲۲	ربط
۲۲۳	رسالت
۲۲۵	رستگاری
۲۲۶	رفتار ماشینی
۲۲۸	رکیک
۲۲۹	رمزوراز
۲۳۲	روابط شخصیت

۲۳۵	روان آزار و جامعه‌ستیز
۲۳۶	روایت و گفتار متن
۲۳۸	رُمانس
۲۳۹	رویگرد
۲۴۱	رهاشُدگی
۲۴۳	رهبر
۲۴۴	زخم
۲۴۶	زره
۲۴۸	زمان
۲۵۰	زندگینامه‌ای، فیلم
۲۵۳	زیبایی
۲۵۴	زیرکی
۲۵۵	ژانر
۲۵۹	ساختار
۲۶۱	ساختار اییزودی
۲۶۲	ساختار دراماتیک
۲۶۳	ساختار ژورنالیستی
۲۵۶	سرپیچی
۲۶۷	سرحداث
۲۶۸	سفر
۲۶۹	سن و سال
۲۷۱	شادمانی
۲۷۲	شجاعت
۲۷۳	شخصیت به نما
۲۷۴	شخصیت پردازي
۲۷۷	شخصیت قالبی
۲۷۹	شخصیت، قدرت

۲۸۷	شخصیت‌کاو، فیلم
۲۸۸	شخصیت‌ها: چه هستند؟ که هستند؟
۲۸۹	شر
۲۹۱	شکست
۲۹۳	شکنندگی
۲۹۵	شهود و بصیرت
۲۹۶	شیمر
۲۹۸	صحنه
۳۰۰	صحنه الزامی
۳۰۲	صمیمیت
۳۰۴	ضدقهرمان
۳۰۷	ضرب‌الاجل
۳۰۹	طول مدت
۳۱۱	عاقبت
۳۱۴	عدالت
۳۱۶	عشق
۳۲۰	عشق یک‌طرفه
۳۲۲	علمی‌تخیلی، فیلم
۳۲۵	غریب
۳۲۷	فاجعه‌ای، فیلم
۳۲۹	فانتزی
۳۳۰	فداکاری
۳۳۲	فرایند
۳۳۳	فردیت‌یابی
۳۳۴	فروتنی
۳۳۵	فریب
۳۳۷	فساد

۳۳۸	فلاش بک
۳۳۹	فناوری
۳۴۰	قدرت
۳۴۳	قدرت اراده
۳۴۴	قربانی
۳۴۵	قصدمندی
۳۴۷	قصهٔ کودک
۳۴۹	قصهٔ واقعی
۳۵۰	قطب مخالف
۳۵۲	قلاب
۳۵۳	قهرمان
۳۵۶	قهرمان زن
۳۵۸	کاتارسیس
۳۶۰	کارآگاهی، فیلم
۳۶۲	کار و عشق
۳۶۴	کشف
۳۶۵	کمدی
۳۶۹	کنایه
۳۷۱	کنش
۳۷۴	گانگستری، فیلم
۳۷۷	گذشته
۳۷۹	گره‌گشایی
۳۸۰	گفت‌وگو
۳۸۲	گمراه‌کردن
۳۸۳	متحد
۳۸۵	متعصب
۳۸۶	محافظه‌کار

۳۸۸	محاكمه
۳۸۹	مخاطب
۳۹۰	مدولاسيون
۳۹۱	مربی
۳۹۳	مرگ
۳۹۴	مسائل اجتماعي
۳۹۵	مستند، فيلم
۳۹۶	مسدود کردن
۳۹۸	معصوميت
۴۰۰	مغالطه واقعي
۴۰۳	مقدمه چيني
۴۰۵	مک گافين
۴۰۶	ملاقات بامزه
۴۰۷	ملال آور
۴۰۸	مؤخره
۴۰۹	موزيکال، فيلم
۴۱۱	موضوعيت
۴۱۳	موفقيت
۴۱۵	موقعيت
۴۱۶	مونتاژ
۴۱۷	موهبت
۴۱۸	ميانجي
۴۲۰	ناتواني
۴۲۱	نارسييس
۴۲۴	نام گذاري
۴۲۷	ناهمخواني
۴۲۸	نجات

۴۲۹	نخوت
۴۳۰	ندای ماجراجویی
۴۳۲	نفرین
۴۳۳	نقطه بحران پس از یک ساعت
۴۳۵	نقطه نظر
۴۳۷	نمایش
۴۳۹	نو
۴۴۰	نوآر، فیلم
۴۴۲	نوشتن چیزی که از آن مطلع اید
۴۴۴	واقع گرایی
۴۴۶	وَرّاج
۴۴۷	وسترن، فیلم
۴۴۹	وسوسه
۴۵۰	وصلهٔ ناجور
۴۵۱	وظیفه
۴۵۳	وفاداری
۴۵۴	هالیوود
۴۵۵	هدیه
۴۵۶	هم تافتگی
۴۵۷	همدلی
۴۵۸	هم ذات پنداری
۴۵۹	هم زمانی
۴۶۱	همکاری
۴۶۵	هنر مقابل پیشه
۴۶۶	هوش
۴۶۷	هیولا
۴۶۹	یأس

پیشگفتار |

اگر خودِ هاوارد سوبر بود، بی‌شک از پذیرفتن تعریف و تمجیدهایی که رسم پیشگفتارهاست بر حذرتان می‌داشت؛ و سبب این هم نه فروتنی بی‌دلیل یا بدگمانی تَرش‌روییانه است (گرچه شکسته‌نفسی‌اش هم برای آدمی با دستاوردهای او نامعمول است). سوبر همیشه انزجار فوق‌العاده شدیدی از ستایش‌های پوچ و هوچیگرانه، بزرگ‌نمایی‌های خودمتشکرانه دانشگاهی، و یاوه‌گویی‌های مهم‌لِ صنعت سینما نشان داده است. بنابراین با محابای بسیار سعی می‌کنم از تله‌های این‌چنینی دوری کنم و درصدد برآیم تنها به تأمل، و اظهارنظر راجع به کتاب پیش‌رو و مؤلف آن بپردازم.

سوبر ضرورتاً نه به نقادی و تألیف شهره است (گرچه به‌گمانم بعد از انتشار این کتاب، و رقص برگردد)، نه به این و آن دسته از سرآمدان و برگزیدگان صنعت سینما تعلق دارد. با این همه، آدمی‌ست که کم‌ستاینده در صنعت مذکور ندارد و بی‌شمار شاگرد سابقش – بسیاری‌شان از نامداران فعلی سینما و تلویزیون – در تحسینش کم‌نمی‌گذارند.

غالب عمر سوبر به آن گذشته است که دیوارهای معرف دانشگاه سنتی‌مان را پایین بریزد و چیز دیگری بسازد. اینجا اجازه می‌خواهم به اختصار فقط بعضی از دستاوردهایش را فهرست کنم: به همتِ اوست راه افتادن برنامه مطالعات انتقادی یوسی‌آل‌آی، تأسیس آرشیو فیلم یوسی‌آل‌آی، و تشکیل برنامه تهیه‌کنندگان فیلم و تلویزیون یوسی‌آل‌آی. اصلاحات چشمگیر در مجمع مطالعات سینما، مهم‌ترین انجمن تاریخ‌نگاران و نظریه‌پردازان و مدرسان فیلم مملکت، به دست او انجام گرفته و همو بانی کارزار تأسیس مدرسهٔ تئاتر، فیلم، و تلویزیون یوسی‌آل‌آی بوده است. سوبر همین‌طور مسئول اصلی استخدام اکثر استعدادهای درخور احترام این مدرسه، همچنین ناظم و مدیر فعلی‌اش است. در یک کلام، سوبر مدرسهٔ فیلم یوسی‌آل‌آی را اساساً دگرگون کرده است.

شرکت‌های فعال در صنعت فیلم و تلویزیون سوپر را بارها و بارها، در مقام مشاور و متخصص در امور تألیف و تصنیف، نظارت خلاقه، فرایند خلاقه، و کپی‌رایت به استخدام درآورده‌اند. دیگر شرکت‌ها از او خواسته‌اند تا در زمینه برنامه‌ریزی‌های راهبردی تجاری و توضیح ساختار کسب‌وکار فیلم، به کارکنانشان مشاوره دهد. تنوع این فعالیت‌های حرفه‌ای و دانشگاهی به سوپر چشم‌اندازی داده است که وجوه تجاری و هنری قصه‌گویی سینمایی را به نحوی بی‌بدیل گرد هم می‌آورد.

با این همه، مهم‌ترین دستاوردهای او اینها نیست. پایدارترین میراث او تأثیر بر دانشجویانش است.

هاوارد سوپراز تراز اول‌ترین مدرسان سینما در جهان است. شصت و پنج درس مختلف، در هر حوزه برنامه فیلم یوسی‌آل‌آی (به جز پویانمایی)، تدریس کرده است: فیلم‌نامه‌نویسی، کارگردانی، تولید، تاریخ سینما، نظریه فیلم، و نقد فیلم. به روشنی پیداست که او از هوش و نیروی خلاقه‌ای به‌غایت ناآرام و گونه‌گون برخوردار است.

این همه بناست من را از آفریننده اثر به خود اثر برساند.

کتابی که در دست دارید نه یک اثر نقادانه متعارف است، نه مُشتی بایدونبایدی‌های ابلهانه من درآوردی برای فیلم‌نامه‌نویس یا نویسنده کارگردان تازه‌کار. در عوض، مجموعه‌ای فوق‌العاده غنی از مفاهیم، ایده‌ها، و مشاهداتی است حاصل از سال‌ها تدریس. این مجلد حداقل مطنه‌ای به دست شما می‌دهد برای فهم آنکه هاوارد سوپرز چرا چنین ستوده و ارجمند است؛ نه فقط در عالم دانشگاهی، که در جرگه بعضی از مهم‌ترین افراد خلاق در صنعت سینما.

خلاصه‌کردن قدرت فیلم سخت است چون گستره ژرف و ابعاد بسیار دارد و به لحاظ مفهومی، در چندین سطح مختلف عمل می‌کند، چنانکه هرگونه خلاصه‌سازی تقلیل‌دهنده را به طرزی اسفبار، پرت می‌سازد.

قطع نظر از آنچه رفت، رسالتی – عزیمتی به دل فرهنگ سینمای عامه‌پسند – که سوپرز برای خود مقرر کرده مأموریتی کلان است و آن رسیدن به درکی اساسی است از آنکه چرا فیلم «کار می‌کند». «کار می‌کند» را خریداران، پخش‌کنندگان، و دیگر کارکنان صنعت فیلم‌سازی غالباً به کار می‌گیرند تا تأثیر هر فیلم را بر مخاطب توصیف کنند و

بین فیلم موفق و فیلمی که شکست می‌خورد فرق بگذارند. سوپر به ما می‌گوید چرا بعضی از عناصر در فیلم «کار می‌کنند» و بعضی دیگر نه.

همهٔ مثال‌های سوپراز «فیلم‌های محبوب به یادماندنی» است. چنانکه خود توضیح می‌دهد، اینها دو ویژگی مجزاست: اول آنکه هر فیلم مورد بحث باید در زمانهٔ خود به شدت محبوب بوده باشد و دوم اینکه باید در خاطرهٔ فرهنگی مان نیز همچنان باقی مانده باشد. با توجه به محبوبیت عظیم هالیوود در هفتاد و پنج سال گذشته، جای تعجب نیست که فیلم‌های مورد بحث او از فیلم‌های کلاسیک و بدنه اصلی آمریکایی باشند. عمدهٔ بینش سوپر به کارِ فهم فیلم‌های مستقل نیز می‌آید و همین‌طور به کارِ فهم فیلم‌سازی در اقصی نقاط جهان که خواهان جذب مخاطبی بین‌المللی است.

کتاب پیش‌رو نمی‌کوشد مخاطبان را دسته‌بندی کند یا قواعدی ساده‌انگارانه برای فیلم‌نامه‌نویسی و کارگردانی فراهم آورد. (در حقیقت سوپر، همساز با روحیهٔ همیشه شکاکش، کسر قابل توجهی از این به اصطلاح «قواعد» را بی اعتبار هم می‌کند.) در عوض، مؤلف صادقانه به کمکمان می‌آید تا «قدرت فیلم» را دریابیم؛ اینکه سینما برای چه بیش از یک قرن هنر غالب بوده و چطور اعمال چنین قدرتی را بر زندگی همه‌مان ادامه داده است. از لذات خواندن این کتاب، مشاهدهٔ توانایی سوپر در طرح مطالب به سادگی و با ظرافتی نفس‌گیر است. کتاب او برانگیزاننده و روشن‌گر است؛ خواه با مشاهدات و نکاتی که سوپر طرح می‌کند هم‌داستان باشید، خواه نباشید، در مواجهه با کتاب او، احتمالاً بیش از سایر کتاب‌های سینمایی، خود را به لحاظ فرهیختگی و سواد سینمایی، پیوسته در حال گذار به سطحی بالاتر و بالاتر احساس می‌کنید.

با اشاره به تناقض‌ها، سوء تفاهم‌های رایج، کژفهمی‌ها، و با پیش نهادن تمایزهایی بصیرت‌آفرین، سوپر تحلیل فرهنگ فیلم را بر شالوده‌ای وسیع از دانش، در خصوص دیگر حوزه‌های زندگی امروزی، بنا می‌کند و ما را به حقایق و گهگاه به مکاشفاتی رهنمون می‌شود که از خود فیلم و سینما هم فراتر می‌روند.

متنی که سوپر به دست داده است، لابه‌لای تقریباً سیصد مدخل خود، آزادانه در حرکت است و مثلاً بحثی دربارهٔ شخصیت را به فیلم فاجعه‌ای، ارسطو را به سعادت، فیلم نوآر را به ساختار، و «تعلیق ارادی ناباوری» را به حدیثی در باب عشق ربط می‌دهد.

هیچ‌کس نمی‌تواند و احتمالاً نباید به‌هیچ‌وجه تلاش کند این کتاب را از آغاز تا پایان و در یک نشست بخواند؛ بسیار جامع‌تر، بسیار پیچیده‌تر و درعین حال فشرده‌تر از آن است که کسی سعی کند همه‌اش را به‌سرعت جذب و دریافت کند. باید مزه‌مزه‌اش کرد، نم‌نم و بی‌پایی.

آنچه سوپر نوشته است، سبکی چنان روان و محتوایی چنان ژرف دارد که بهترین روش هضم و جذبش به سیاق پیاده رفتن در دل جنگلی گونه‌گون و بارور است، جایی که لذت در کشف است و نه صرفاً در رسیدن به مقصد.

همه‌مایی که شاگرد او بوده‌ایم، موهبتی داشته‌ایم. این کتاب به‌آنهایی که نبوده‌اند با قوت تمام، ثابت می‌کند که چرا گذراندن اوقاتی صمیمانه با هوارد سوپر همواره لذت‌بخش بوده است و چرا چهل سال است او را شکل‌دهندهٔ ارجمند بسیاری از زندگی‌ها می‌دانند.

جفری گیل‌مور

مدیر جشنوارهٔ فیلم ساندنس

انتزریبیدگل

| مقدمه |

بیش از چهل سال است این بخت خوش را داشته‌ام تا دوره به دوره معلم گروه‌هایی مسحورکننده از نویسنده‌ها، کارگردان‌ها، و تهیه‌کننده‌هایی با استعداد در مدرسه فیلم یوسی‌ال‌ای باشم که اکنون خلاقیتشان را در اقصی نقاط جهان، به منصفه ظهور می‌رسانند. می‌خواهم با تشکر از همه افراد مستعد و متعهدی شروع کنم که به اظهار فضل‌های من گوش داده‌اند و به هنگام لزوم، من را به چالش کشیده و به من انگیزه داده‌اند تا به کارم، که آن را همواره تلاشی گروهی در فهم ماهیت سینمای عامه‌پسند دانسته‌ام، ادامه دهم.

من تا به حال شصت و پنج درسی مختلف درباره طیف وسیعی از موضوعات، در حوزه سینما و تلویزیون، تدریس و در هر ترم، غالباً بیش از پانصد صفحه یادداشت بین دانشجویانم توزیع کرده‌ام. هر بار که به یکی از دانشجویان سابقم برمی‌خورم سؤال معمولش این است که برای چه هیچ وقت این جزوه‌ها را سروسامانی نداده و کتابشان نکرده‌ام. بعد از چند دهه شنیدن این سؤال، بالاخره تصمیم گرفتم فکری به حالشان بکنم.

سعی کرده‌ام هر مدخل از این کتاب تا حد امکان موجز باشد. خیلی از این مدخل‌ها، یا جمع‌بندی درسی مفصل است که قبلاً داده‌ام، یا جمع‌بندی مجموعه‌ای از سخنرانی‌ها راجع به موضوعی خاص که تلاش کرده‌ام عصاره‌اش را اینجا بیاورم. ترسم این است که نکند بعضی از مدخل‌ها حال شاه‌بیت شعری را پیدا کرده باشند که اولش را برایتان نخوانده‌ام، باین حال تمایلیم به اینکه این مدخل‌ها را، تا آنجا که می‌شد، موجز برگزار کنم بر بیمی که حرفش رفت چربیده است.

بعضی که دست‌نوشته تهیه شده برای این کتاب را خوانده‌اند، گفته‌اند می‌شود آن را به آسانی از اول تا آخر خواند. باینکه نظرشان مایه خشنودی است، ترتیب الفبایی

کتاب به دلیل آن است که خواننده، بنابر نیاز یا علاقه یا حس و حال، مختار باشد از مدخلی به دیگری بپرد.

